

ملزومات الگوی سوم زن مسلمان

ثریا فرهنگیان^۱

چکیده:

دیدگاه انقلاب اسلامی به بحث زنان درست مقابل نگاه غرب قرار دارد، غرب زنان را وسیله انتفاع خود قرار داده و این دیدگاه یک بحران را به وجود آورده است که باعث تحقیر و ظلم به زن می‌شود، در شرق زنان در حاشیه هستند و هیچ مسئولیتی در جامعه ندارند، اما اسلام حضرت زهرا (س) را به عنوان الگوی سوم زن مسلمان معرفی می‌کنند، بر اساس این الگو زن می‌تواند هم در خانه و هم در اجتماع مسئولیت داشته باشد. هدف این مقاله بیان ملزومات الگوی سوم زنان است و با روش توصیفی و شیوه کتابخانه‌ای به بررسی جایگاه زن در غرب، شرق و دیدگاه اسلام در مورد زن و جایگاه زنان در دفاع مقدس، بررسی ابعادی از فعالیت‌های حضرت فاطمه (س) به عنوان مرجع پاسخگویی به مردم به خصوص زنان می‌پردازد.

واژگان کلیدی: الگو، الگوی سوم، ملزومات، منزلت زن، هویت زن مسلمان

^۱ طلبه سطح دو، مدرسه علمیه نرجسیه سنقر

مقدمه

مسئله زن یکی از مهمترین و اساسی‌ترین مسائل هر جامعه و تمدنی است، مسئله خانواده و زن با تمام کارهایی که انجام شده است، همچنان قابل بحث، قابل توسعه و مهم است. شرایط کنونی جهان اسلام و دنیا نیازمند آن است که الگویی مطابق با مقتضیات مکانی و زمانی و جامع ارائه شود تا پاسخگوی نیازهای کنونی و التهابات موجود باشد. زن در فرهنگ غرب در خوشگذرانی و تجملات غرق است و از انسانیت و فطرت خود فاصله گرفته است و زن در فرهنگ شرق در تصمیم‌گیری برای امور مهم زندگی خود مستقل نیست و در جامعه نقشی نداشته و در حاشیه است. دنیای غرب و شرق در برخورد با زنان دچار افراط و تفریط شده‌اند.

زن امروز دنیا برای رسیدن به سعادت و پیدا کردن هویت الهی خود نیازمند الگو است که بتواند با فهم درست و درک موقعیت‌ها و تشخیص و انتخاب بهترین کارها حتی با فداکاری و ایستادن در برابر مشکلات به وظیفه و تکلیفی که خدا بر دوش او نهاده است عمل کند. الگوی سوم نامی است که از منظومه فکری رهبری استخراج شده و منطبق بر دین و آیین اسلام بوده و خط مشی و شیوه زندگی زن در انقلاب اسلامی را مشخص می‌کند. این الگویی واقعی و درست برای زنان بوده که رهبری در دیدارهای مختلف با زنان به این مسئله اشاره کرده اند و سعی در تبیین این مسئله دارند.

زنان با الگو گرفتن از حضرت زهرا(س) می‌توانند راه و هدف درست را تشخیص داده و در عرصه‌های علمی و سیاسی و اجتماعی پرورش اسلامی یافته و نقش‌آفرینی کنند، همچنان که پایبند به کانون خانواده هستند در امور مختلف صاحب نظر و ایده باشند و در رسیدن جامعه به اهداف آن نقش ایفا کنند. همچنین در خانواده هم نقش‌های مهمی از جمله تربیت فرزندان و ایجاد آرامش در محیط خانه را بر عهده دارند. زنان در دفاع مقدس تاریخ جدیدی را مقابل چشم زنان دنیا گشودند و نشان دادند، الگوی سوم زن مسلمان، زن نه غربی، نه شرقی است آنها با فداکاری پشت سنگرها و گذشتن از همسر و فرزندان خود ثابت کردند که از حضرت زهرا(س) الگو می‌گیرند و هدف آنها رسیدن جامعه به سعادت و تعالی است.

محمد تقی سبحانی در کتاب الگوی جامع شخصیت زن مسلمان، جلد ۱، (۱۳۸۵) به بیان خاستگاه تبیین الگوی جامع شخصیت زن مسلمان می‌پردازد و رویکرد اندیشمندان مسلمان را در این باره بیان می‌کند، در این مقاله الگوی سوم زن مسلمان اشاره نشده است.

عسگر دیرباز و فاطمه وفایی صدر در مقاله بازنگری مبانی فکری کلامی الگوهای اجتماعی زن (۱۳۹۴) به تبیین سه الگوی اول زن می‌پردازند و محدودیت و وسیله و ابزار بودن زن و نقش زن در خانه و جامعه را به عنوان سه الگو معرفی می‌کنند، در این مقاله به الگوی سوم زن اشاره‌ای نشده است. اکرم محقق‌ی علویجه در مقاله جایگاه زن در اسلام و غرب و کشورهای غربی (۱۴۰۱) به نحوه برخورد و پذیرش زن از دیدگاه اسلام و غرب پرداخته است، ولی به الگوی سوم زن اشاره‌ای نشده است.

در این مقاله هدف از پژوهش تحقیق در مبحث شناخت ملزومات الگوی سوم زن مسلمان است. این مقاله با استفاده از شیوه کتابخانه‌ای و روش توصیفی به بررسی نحوه زندگی زن در فرهنگ غرب و شرق و اسلام می‌پردازد، زندگی در غرب و شرق به صورت افراط و تفریط است، زن در هر دو فرهنگ از جایگاه الهی و فطری خود فاصله گرفته است ولی اسلام الگویی مانند حضرت زهرا(س) را معرفی می‌کند که زنان با الهام گرفتن از زندگی ایشان می‌توانند هم در خانه و هم در جامعه مسئولیت‌ها و وظایف خود را با حفظ حجاب و عفاف انجام دهند.

این مقاله به مفهوم شناسی، زن در فرهنگ غرب، مبانی کلامی الگوی زن شرقی نقش زنان در دفاع مقدس، منزلت و جایگاه زن در اندیشه اسلامی و ملزومات و مبانی الگوی سوم زن مسلمان می‌پردازد.

مفهوم شناسی

الگو: این لغت به معنی روبری از کاغذ، مقوا یا چوب نازک و پارچه که از روی آن چیزی را می سازند یا می‌برند، نمونه و طرح است. (معین، ۱۳۸۶، صفحه ۱۸۸)

الگوی سوم: یک الگوی جدا و مستقل از الگوی شرق و غرب است، بر اساس الگوی سوم و برخلاف الگوی غربی، زن در الگوی سوم تمدن ساز و توحید محور است و با حفظ حجاب و عفاف علاوه بر خانه، در جامعه نیز ایفای نقش می‌کند. (<https://hamayesh.khuisf.ac.ir>...)

ملزومات: به معنی، ملتزم به چیزی شدن و لازم شده است. (همان، ۱۳۸۶، صفحه ۱۸۱۴)

منزلت زن: یعنی زن به یک جایگاه مصنوعی و تشریفاتی و تصنعی نیاز ندارد، در طبیعت الهی زن آنچنان زیبایی لطافت و گرمای محبتی وجود دارد که قادر است خود و محیط اطراف خود را چه در داخل خانه و چه هر محیط دیگری که حضور داشته باشد به طرف پیشرفت، علو مقامات علمی و عملی و معنویت سوق دهد. (<https://farsi.khamenei.ir>...-newspart)

هویت زن مسلمان: به معنی حقوق، منزلت، ویژگی‌ها و وظایفی است که هویت زن مسلمان را در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، خانوادگی و سیاسی تعیین می‌کند که دارای ابعاد زیر می باشد: در بُعد انسانی: برابری مرد و زن در خلقت، در بُعد خانوادگی: جایگاه و نقش زن در خانواده به عنوان مادر و همسر، در بُعد اقتصادی- اجتماعی: عفاف و مالکیت و حضور زنان در جامعه، در بُعد سیاسی: زمامداری، جهاد زن، مشارکت سیاسی (<http://www.imam-khomeini.ir>)

جایگاه زن در فرهنگ غرب

غربی ها در زمینه شناخت طبیعت زن و چگونگی رفتار و برخورد با زن دچار تفریط و افراط هستند، نگرش غرب نسبت به زن یک نگرش و نگاه مبتنی بر عدم تعادل و عدم برابری است. (news-part-
(...<<https://farsi.knamenei.ir>

زن در فرهنگ غرب بر اساس جایگاهی که در آن فرهنگ برای انسان قائل هستند تعریف می شود. فرهنگ و مکاتب غربی قوانین مادی را بر همه مسائل جاری می دانند و اعتقاد دارند قوانین ماده حاکم بر اشیاء، بر انسان نیز حاکمیت دارد و چون زندگی را محصور در دنیا می دانند برای استفاده و لذت بردن از امکانات آن و طولانی تر کردن عمر خود، از فناوری حاصل از قدرت های موجود در طبیعت که از طریق آن کارخانه ها به واسطه نظام مدیریتی اداره می شوند، به خط تولید می رسند استفاده کرده و انسان با اصل قرار دادن نحوه ارتباط خود با اطرافیان و جهان باعث توسعه سرمایه و سوددهی این کارخانه ها می شود، و انسان به همین دلیل مهم است و ارزش و کرامت های انسانی او نادیده گرفته می شود. (آقا بابایی و باجلان، ۱۳۸۰، صفحه ۲۷۶ و ۲۷۵)

نگاه جمهوری اسلامی به زن نگاه احترام و تکریم است، نقطه مقابل آن نگاه رایج غرب به زن می باشد که نگاهی ابزاری و کالایی است و حرمت زنان در منطق و روش غربی در هم شکسته است. مقام معظم رهبری در بیانات خود فرمودند: «زن در غرب در هر جایگاه سیاسی و اداری و اجتماعی هم که قرار بگیرد از آسیب هایی که او را تهدید می کند در امان نیست.»

حضور زن در اجتماع به سود سرمایه داری غرب است، وقتی زنان وارد عرصه اجتماع شدند، سعی می کنند آزادی و قدرت به دست بیاورند و بر این اساس توانمندی زنان ادامه پیدا می کند و طبق این توانمندی و قدرت از هر زنی در دنیای مدرن مسئولیت های گوناگونی خواسته می شود.

یک زن کامل در نگاه مدرن و غربی باید هم در بیرون شاغل و هم در امور خانه داری فعال باشد و این مسئولیت زیادی بر دوش زنان است و یک استاندارد زیبایی غیر قابل دسترس برای زنان طراحی شد که باید تمام عمر انرژی و وقت خود را برای آن صرف کنند و این فشار روانی زیادی به آنها وارد می کند و هر زنی در این مسابقه زیبایی دست نیافتنی پیروز شود توانمندتر است و این باعث می شود زنان راحت تر بتوانند تن به جراحی های پلاستیک بدهند که این از احساس نارضایتی از خود نشئت می گیرد و زنان نگاه شیء واره ای به خود دارند که سبب می شود به مسائل اجتماعی و سیاسی و جامعه خودشان اهمیت ندهند و اعتراضی نکنند و قدرت عملشان در آن مسائل کم می شود.

در پیام مقام معظم رهبری از زنان ایرانی به عنوان معلم ثانی یاد می‌شود و این به این معنا است که زنان ایرانی هویت زن مسلمان را زنده کرده اند، ایشان معتقدند که با ظهور دین اسلام جاهلیت عرب از بین رفت و زنان مسلمان ایرانی بر جاهلیت حاکم بر دنیا غلبه کردند. توجه همزمان زن به بُعد اجتماعی و خانوادگی، زن را به بالاترین درجه رشد و تکریم می‌رساند. در اسلام هویت زن به معنای داشتن صبر و عاطفه برای تربیت انسان است و این ویژگی از حرکت آنها به سمت اهداف و آرمانگرایی از اسلام نشئت گرفته است. (others-note<<https://farsi.khamenei.ir>)

ملزومات و مبانی الگوی سوم زن مسلمان

سیره پیامبر(ص) و ائمه (علیهم السلام)، اینطور نبوده است که دختران و همسران خود را در خانه محصور و محبوس کنند و ارتباط آنان را با محیط خارج از خانه قطع کنند. (هدایت نیا، ۱۳۹۶، صفحه ۷۹) گزارش‌های فراوانی از رویارویی و مواجهه کلامی حضرت فاطمه(س) با بعضی از اصحاب مورد اعتماد پیامبر و حضور ایشان در محیط بیرون از خانه یا حضور ایشان در روزهای نخست بعد از وفات پیامبر (ص) وجود دارد که نشان دهنده حضور حضرت فاطمه(س) در عرصه‌های اجتماعی و سیاسی می‌باشد. سیره مسلمانان نیز بر اساس خانه نشینی زنان نبوده است، آنان در اجتماع حضور پیدا کرده و اظهار وجود می‌کردند و علاوه بر رفع نیازهای خود برای تامین نیازهای مردم نیز تلاش می‌کردند. (هدایت نیا، ۱۳۹۶، صفحه ۸۱)

به دنبال اشکالات موجود در دیدگاهی که زن را برای تهذیب جامعه و مصون ماندن از مفاسد اجتماعی در وضع انزوا قرار می‌دهد، وجود نمونه‌های عینی از حضور حضرت فاطمه(س) و حضرت زینب(س) در عرصه‌های اجتماعی و حضور در صحنه‌های جنگ تا خطبه خواندن در جمع مردان، لزوم فراگیری دانش و علم، فشارهای جامعه جهانی و درخواست‌های زنان مبنی بر انجام دادن فعالیت‌های اجتماعی، عده دیگری را بر آن داشت که حضور در جامعه را برای زنان تبلیغ کنند، اگر این حضور بر اساس سیره حضرت زهرا(س) و دین اسلام باشد جامعه در تحقق الگوی سوم قدمی مثبت برداشته است. (آقا بابایی و باجلان، ۱۳۸۰، صفحه ۲۸۲)

معرفی و شناخت الگوهای مناسب، پاسخگویی به پرسش ذهن سوز و توان فرسایی است که گروهی به شدت به آن نیاز دارند، ترس از شکست و تبعات آن همیشه یاس آور و تردید برانگیز است، از این

رو برای تبلیغ هر فرهنگی، عرضه الگوهای موفق و جامع بسیار مفید و کارساز است، الگویی که از آن با عنوان های نمونه، اسوه و مقتدا یاد می‌شود و در عین حال که تسلی بخش و محرک است، انگیزه حرکت و پایداری و اراده در راه هدف را استحکام می‌بخشد، در خصوص توانمند کردن زنان می‌توان به الگوهایی برخاسته از فرهنگ ملی و مذهبی اشاره کرد و از آنجا که این الگوها دارای محبوبیت و خط شکنی هستند، معرفی کردنشان نقش فرهنگی بسیاری دارد. (آقابابایی، باجلان ۱۳۸۰ صفحه ۳۹۲)

معرفی و شناسایی الگوهای برتر به همان اندازه که دیدگاه عاجزانه را در زنان از بین می‌برد آنها را برای روبرو شدن با معضلات و موانع توانمند می‌کند. (همان ۱۳۸۰ صفحه ۳۹۳)

مجموعه نقش‌ها و رفتارهای گوناگون حضرت فاطمه (س) در زندگی فردی و اجتماعی، الگویی بی‌بدیل و ارزشمند و حائز اهمیت برای زنان است و زنان برای مدیریت چالش‌های اجتماعی، فرهنگی و خانوادگی می‌توانند با تاسی از حضرت زهرا (س) به هماهنگی نقش‌های مختلف خود دست پیدا کنند. ([news<https://www.mehrnews.com](https://www.mehrnews.com))

ذات ملکوتی حضرت فاطمه (س) این بانوی بزرگوار را هم پایه پیامبر (ص) و امام علی (ع) قرار داد. الگوی زنی که اسلام درصدد است بسازد این است. ایشان در اوج تکامل انسانی و معنویت هستند که فقط خداوند چنین بندگانی را که هم شان ایشان هستند می‌شناسد (مرکز صهبا، ۱۳۹۰، صفحه ۱۰۷) آن حضرت به پادارنده نماز شب، خاضع و خاشع در برابر خداوند بود و جمع همه این‌ها نقطه درخشان زندگی حضرت زهرا (س) است. پس انسانی که عابد و اهل دعا است در عین حال می‌تواند اهل سیاست و انقلابی نیز باشد (همان، ۱۳۹۰، صفحه ۱۰۸)

آن حضرت با اینکه مرجع پاسخگویی به مسائل و مشکلات مردم به ویژه زنان بود، با این وجود وظایف سخت اجتماعی و کارخانه رانیز انجام می‌داد، پس این گونه نیست که اگر زنی شاغل باشد کارخانه، دون شان او باشد. (خاتمی، ۱۳۹۳، صفحه ۱۰۸) زنان نباید اسیر و زبون عادات و عرفیات محیط باشند و محیط بیرون، فرهنگ غرب را به آنها تحمیل کند و آزادی و حریت آنها را از بین ببرد (مطهری، ۱۳۹۴، صفحه ۱۶۰) خدا انسان را مسخر هیچکس قرار نداده است و آنچنان حریتی به انسان داده که اگر بخواهد می‌تواند خود را از همه چیز رها کند و بر همه چیز مسلط شود و لازمه آن درگیری با هوای نفس خود و راحت طلبی و لذت پرستی است، اگر انسان بخواهد ملزومات الگوی سوم را در خود به وجود بیاورد، باید با فرهنگ غرب مقابله کند. (همان، ۱۳۹۴، صفحه ۱۶۲)

زن مسلمان باید در راه علم و فرزاندگی و خودسازی اخلاقی و معنوی تلاش کند، در میدان مبارزه و جهاد از هر نوع مبارزه و جهادی پیش قدم باشد و نسبت به زخارف کم ارزش دنیا بی توجه باشد و طهارت و عصمت و عفت او در حدی باشد که چشم نظر هر بیگانه‌ای را دفع کند، در دامن پر عطوفت و پرمهره خود فرزندان سالمی را از نظر روانی تربیت کند و انسان‌های خوش روحیه و سالم در دامن او پرورش پیدا کنند، پس مادر از هر سازنده‌ای با ارزش‌تر است و این همان الگوی زن مسلمان است. (مرکز صهبا، ۱۳۹۰، صفحه ۱۱۱)

نتیجه

با ورود فرهنگ غرب، زنان مسلمان در پارادوکس زندگی غرب و زندگی به سبک شرق اسلامی قرار دارند، پس دنیا و جهان اسلام، نیازمند الگویی جامع است که مطابق با شرایط کنونی پاسخگوی مشکلات موجود باشد. الگوی سوم بهترین الگو برای زنان است و نشان می‌دهد که زن علاوه بر انجام وظایف خود در خانه می‌تواند در اجتماع نیز با رعایت حجاب و عفاف حضور داشته باشد.

منابع

- آقابابایی ، اسماعیل وباجان ، محمدحسن ، مجموعه مقالات هم اندیشی بررسی مسائل ومشکلات زنان ، اولویت ها و رویکردها، جلد اول، قم، انتشارات دفتر مطالعات وتحقیقات زنان، چاپ اول، ۱۳۸۰.ش
- خاتمی ، احمد، سیره فاطمی، تهران، مسیا، چاپ اول، ۱۳۹۳.ش
- مرکز صهبا، انسان ۲۵۰ ساله ، تهران، موسسه ایمان جهادی، چاپ اول، ۱۳۹۰.ش
- مطهری ، مرتضی ، آزادی انسان ، تهران ، دبیرخانه بینش مطهر، ۱۳۹۴.ش
- معین ، محمد، فرهنگ معین، جلد اول، گرد آورنده :عزیز الله علیزاده، تهران، انتشارات آدنا، چاپ چهارم، ۱۳۸۶.ش
- _____فرهنگ معین ، جلد دوم ، گرد آورنده : عزیز الله علیزاده، تهران ، انتشارات آدنا، چاپ چهارم، ۱۳۸۶.ش
- هدایت نیا، فرج الله، الگوی سوم(الگوی رفتاری زن در خانواده وجامعه)، بی جا ،سازمان بسیج جامعه زنان کشور، انتشارات لشگر فرشتگان ، چاپ دوم ، ۱۳۹۶.ش
- میری ، ثمر ، ۱۳۹۸.ش ، بررسی نقش زنان در دفاع مقدس براساس خاطره نوشت یکشنبه آخر (خاطرات معصومه رامهرمزی) فصلنامه علمی مطالعات دفاع مقدس ، ۱۸ ، ۶۸ - ۴۹
- other - note<<https://farsi.khamenei.ir>
- view<<https://hawzah.net>
- newspart-...<<https://farsi.khamenei.ir>
- <tag<<https://filect.ir>
- <<http://www.imam-khomeini.ir>
- ...<<https://hamayesh.khuisf.ac.ir>
- news<<https://www.tasnimnews.com>
- ...<<https://irannewspaper.ir>
- news<<https://www.mehrnews.com>